

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Maria Ejchart

DWOiP-II.053.2.2024
Warszawa, 12 lipca 2024 r.

Pan
dr hab. Wojciech Brzozowski, prof. UW
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na wystąpienie z dnia 22 marca 2024 r. (znak KMP.571.3.2024.DK), skierowane do Ministra Sprawiedliwości w ramach sprawowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcji krajowego mechanizmu prewencji tortur, w sprawie realizacji prawa skazanych i tymczasowo aresztowanych do kontaktu ze światem zewnętrznym, uprzejmie przedstawiam, co następuje:

Resort sprawiedliwości oraz Służba Więzienna dostrzegają znaczenie współuczestniczenia rodzin osób pozbawionych wolności w procesie resocjalizacji, stąd osobom pozbawionym wolności zapewnia się możliwość utrzymywania kontaktu z rodziną i innymi osobami bliskimi przez widzenia, korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne, a w uzasadnionych wypadkach, za zgodą dyrektora zakładu karnego, również przez inne środki łączności.

Na mocy ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. *o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. 2022 poz. 1855) przewidziano, że skazany co najmniej raz w tygodniu ma prawo korzystać z samoinkasującego aparatu telefonicznego na własny koszt lub na koszt rozmówcy w sposób i w terminach ustalonych w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym. Nowelizacja wprowadziła minimalny standard liczby połączeń, pełniąc przy tym funkcję gwarancyjną.

Zasadnym jest podkreślenie, że rozmowy z samoinkasujących aparatów telefonicznych, podobnie jak korzystanie z innych praw przez skazanych, powinny następować w sposób nienaruszający praw innych osób pozbawionych wolności oraz nie zakłócać ustalonego w zakładzie karnym porządku, o czym stanowi art. 104 Kodeksu karnego wykonawczego (dalej: „k.k.w.”). Istotą wprowadzonej regulacji jest zagwarantowanie osadzonemu minimalnej częstotliwości telefonicznego kontaktu, a nie limitowanie jej maksymalnej liczby.

Aktualnie wdrożone rozwiązania przewidują, że skazani odbywający karę pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu półotwartego (podstawowego przewidzianego przez ustawodawcę - art. 88 § 1 i § 2 k.k.w.) i otwartego mają zagwarantowane prawo do codziennego korzystania z samoinkasujących aparatów

telefonicznych. Po zmianach wprowadzonych w grudniu 2023 r. na polecenie kierownictwa Ministerstwa Sprawiedliwości, rozmowy skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego udzielane są co najmniej dwa razy w tygodniu, co koreluje z możliwościami technicznymi i kadrowymi poszczególnych jednostek penitencjarnych.

Pismem z dnia 21 grudnia 2023 r. (znak DWOiP-I.770.9.2023) Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o przekazanie informacji o sposobie realizacji wymienionego polecenia kierownictwa resortu. Pismem z dnia 28 grudnia 2023 r. (znak BO.070.43.1.2023) Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej udzielił odpowiedzi, z której wynika, że dokonano zmiany porządków wewnętrznych poprzez zagwarantowanie osadzonym możliwości korzystania co najmniej dwa razy w tygodniu na wykonanie rozmowy telefonicznej celem kontaktu z rodziną lub innymi osobami bliskimi. Oba pisma uprzejmie załączam do niniejszej korespondencji.

Dodatkowo należy wskazać, że Ministerstwo Sprawiedliwości pismem z dnia 28 lutego 2024 r. (znak DWOiP-I.0511.116.2024) wystąpiło do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z prośbą o przedstawienie propozycji wprowadzenia do porządków wewnętrznych jednostek penitencjarnych typu zamkniętego uprawnienia dla osadzonych dotyczącego możliwości wykonania dodatkowego telefonu, tzw. urzędowego (np. do banku, ZUS-u, itp.), celem wypracowania najlepszego rozwiązania w tym zakresie uwzględniającego zarówno prawa osadzonych, jak i możliwości organizacyjne jednostek penitencjarnych.

W odpowiedzi z dnia 15 marca 2024 r. (znak BP.0221.1.3.2024.EJ/GM) Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wskazała, że niezależnie od kwestii formalno-prawnych, zgodnie z którymi w kompetencji dyrektora jednostki penitencjarnej leży ustalenie postanowień porządku wewnętrznego w kierowanej przez niego jednostce, z uwagi na różnice w uwarunkowaniach technicznych i możliwościach organizacyjnych w poszczególnych aresztach śledczych i zakładach karnych ujednoczenie porządków wewnętrznych we wskazywanym zakresie nie wydaje się optymalnym rozwiązaniem. W przypadku zakładów karnych typu zamkniętego rozmowy telefoniczne skazanych lub rozmowy skazanych prowadzone za pomocą innych środków łączności, co do zasady, podlegają kontroli administracji zakładu karnego. Wprowadzenie możliwości realizacji kolejnej obowiązkowej rozmowy tzw. urzędowej wiązałoby się ze zwiększeniem obowiązków funkcjonariuszy pionu ochrony, co bez rzetelnej analizy sytuacji kadrowej konkretnej jednostki może prowadzić do trudności w zakresie zapewnienia prawidłowej realizacji porządków wewnętrznych oraz zapewnienia bezpieczeństwa w zakładach karnych i aresztach śledczych. W konkluzji wskazano na potrzebę pozostawienia w realizacji funkcjonującej dotychczas w jednostkach penitencjarnych praktyki udzielania ulgi przez dyrektora jednostki na telefon do różnych instytucji poza limitem ustalonym w porządku wewnętrznym. Takie rozwiązanie pozwala na zapewnienie realizacji indywidualnych potrzeb skazanego przy jednoczesnej eliminacji zagrożenia związanego z naruszeniem postanowień porządku wewnętrznego.

Podczas narady uzgodnieniowej z Centralnym Zarządem Służby Więziennej przyjęto, że nie ma konieczności zmiany porządków wewnętrznych jednostek penitencjarnych, ponieważ rozmowy telefoniczne tzw. urzędowe odbywają się poza limitem rozmów

z osobami najbliższymi. W jednostkach, w których odbywały się w ramach limitu praktyka, ta na polecenie kierownictwa CZSW została wyeliminowana. W załączeniu przekazuję korespondencję związaną z przedstawionym tematem.

Jednocześnie informuję, że Centralny Zarząd Służby Więziennej w 2024 r. nie formułował pisemnych poleceń dotyczących możliwości utrzymywania przez osoby pozbawione wolności kontaktów ze światem zewnętrznym. Niezależnie jednak od powyższego, działania te realizowane są na podstawie obowiązujących już przepisów prawa.

Przykładem tego rodzaju działań jest praktyczna realizacja wprowadzonej w 2022 r. dodatkowej nagrody dla osób pozbawionych wolności w postaci zezwolenia na dodatkowe skorzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego na własny koszt lub na koszt rozmówcy, która może być przyznawana skazanym wyróżniającym się dobrym zachowaniem w czasie odbywania kary. Wymieniona nagroda może być również przyznana skazanemu w celu zachęcenia go do poprawy zachowania, a także, w wypadkach szczególnie uzasadnionych warunkami rodzinnymi lub osobistymi skazanego, może być stosowana jako ulga. Ustawodawca przewidział również w art. 105b § 1a k.k.w., że w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zwłaszcza gdy bezpośredni kontakt jest niemożliwy lub szczególnie utrudniony lub gdy wynika to z nagłej sytuacji życiowej, dyrektor zakładu karnego może udzielić zgody na skorzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego do kontaktu z rodziną i innymi osobami bliskimi poza terminami ustalonymi w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym. Powyższe czyni normę pragmatyczną także dla sytuacji *ad hoc*, które będą istotne z punktu widzenia sytuacji osobistej każdego osadzonego.

Realizując standardy międzynarodowe wykonywania kary w zakresie realizacji prawa skazanych do kontaktów ze światem zewnętrznym, we wszystkich jednostkach penitencjarnych w Polsce wprowadzono również możliwość utrzymywania przez skazanych dodatkowych kontaktów z bliskimi za pomocą komunikatora internetowego *Skype*. Zgodnie z założeniami utrzymywania więzi przez inne środki łączności, preferencje w korzystaniu ze *Skype'a* mają cudzoziemcy przebywający w polskich jednostkach penitencjarnych oraz ci skazani, których rodziny zamieszkują na terenie Polski lub za granicą w odległości uniemożliwiającej systematyczny, bezpośredni kontakt. Rozmowy te są realizowane zgodnie z obowiązującymi w jednostkach penitencjarnych zasadami określonymi w porządku wewnętrznym.

Utrzymywaniu jak najlepszych więzi rodzinnych i społecznych, przyczyniających się do zmniejszenia napięcia w więzieniu, sprzyja również system przepustek i zezwoleń skutkujący pobytom skazanego poza terenem zakładu karnego. W roku 2022 udzielonych zostało łącznie 27 565 takich zezwoleń, a w roku 2023 – łącznie 33 473 zezwolenia.

Bezsprzecznym jest, że utrzymywanie kontaktu ze światem zewnętrznym w okresie przebywania w zakładzie karnym pozytywnie wpływa na proces resocjalizacji oraz ułatwia readaptację po zakończeniu odbywania kary. Niebagatelną rolę w powyższym procesie odgrywają podmioty wymienione w art. 38 § 1 k.k.w., który stanowi, że w wykonywaniu kar, środków karnych, kompensacyjnych, zabezpieczających i zapobiegawczych, w szczególności związanych z pozbawieniem wolności, oraz przypadku mogą współdziałać stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania. Przedstawiciele tych podmiotów mogą także

w celu ułatwienia społecznej readaptacji, a w szczególności przeciwdziałania powrotowi do przestępstwa, udzielać skazanym oraz ich rodzinom niezbędnej pomocy, zwłaszcza materialnej, medycznej, w znalezieniu pracy i zakwaterowaniu, a także porad prawnych.

Mając na uwadze powyższe, krąg podmiotów dopuszczonych do współdziałania w wykonaniu orzeczeń został przez ustawodawcę zakreślony niezwykle szeroko. W 2023 r. we wszystkich jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej aktywne były 463 porozumienia z organizacjami pozarządowymi, w ramach 1100 porozumień zawartych z podmiotami zewnętrznymi współpracującymi ze Służbą Więzienną w obszarze resocjalizacji. W celu zapewnienia możliwie najwyższego poziomu realizacji zadań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, w dniu 19 marca 2024 r. zostało także podpisane porozumienie o współpracy pomiędzy Dyrektorem Generalnym Służby Więziennej a Przewodniczącym Krajowej Rady Kuratorów. Porozumienie dotyczy m.in. realizacji zadań o charakterze resocjalizacyjnym, wychowawczym, diagnostycznym oraz profilaktycznym, wspierania wzajemnych inicjatyw, wymiany doświadczeń i wiedzy, a także popularyzowania i promowania obu instytucji.

Z wyrazami szacunku

Maria Ejchart
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/

Załączniki:

- pismo MS z dn. 21.12.2023 r. (znak DWOiP-I.770.9.2023)
- pismo Zastępcy DGSW z dn. 28.12.2023 r. (znak BO.070.43.1.2023)
- pismo MS z dn. 28.02.2024 r. (znak DWOiP-I.0511.116.2024)
- pismo Zastępcy DGSW z dn. 15.03.2024 r. (znak BP.0221.1.3.2024.EJ/GM)